Број 22. У Темишвару, среда 21. фебр. (5. марта) 1879. Год. II.

НАРОДНИ ГЛАСНИК.

ИЗЛАЗИ: СРЕДОМ, ПЕТКОМ И НЕДЕЉОМ.

Стаје: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину
На годину: ..... фор. 12
„ по године..... „ 6
„ четврт год. ..... „ 3

За Србију и Црну Гору 35 фран., за Немачку 40 фран. — За Бугарску, Румунију, Грчку, Италију, Русију и Швајцарску 45 фран., за Француску, Енглеску и Америку 50 фр.

УРЕДНИШТВО И АДМИНИСТРАЦИЈА
Temesvár (Josefstadt) Schiffgasse 17.

За огласе плаћа се од обичног реда 6 нов. и сваки пут 30 нов. биљеговина.
Припослано плаћа се од реда 10 нов.
Рукописи се не враћају.

Српски Успеси.

Делегације аустро-угарске на окупу у Будимпешти, још одмах, у почетку расправе своје о кредиту, покренуше питања, која непосредно српскоме народу казују, на врло разумљив начин, успехе, које је ратом за ослобођење постигао. Изасланик Највирт. својим питањима, нагна графа Адрашија, да се о одношајима са Србијом искаже и племенити граф часа не почаси, да на питање, као мало узгредно, али зато сасвим јасно одговори. Он је у неколико речи казао свој програм према Србији и обележио положај исте према Аустро-Угарској. Говорећи о томе, он се и не труди да објашњава, — он то говори тек онако, немарно, више као зачуђено, што озбиљни људи могу још захтевати објашнења у том погледу, што могу господара питати, како ће се према своме потчињеном владати, када врло лако из својега приватнога живота могу знати одношај газде према слузи. Он као и увређен мало додаје оно, што, у опште, зар други пут казао не би: он уверава, да је Србија опкољена са три стране од Аустро-Угарске, а Аустро-Угарска да је тим у стање постављена, да сваки свој захтев према Србији — налаже. Другим речима би, племенити граф, то овако казао: што год Аустро-Угарска захте, Србија учинити мора. Тумачећи ту изреку племенитога графа, чијим је рукама поверено, да управља судбином велике једне државе, сваки ће закључити, да те речи на просто казују: — да је Србија постав самостална — постала вазалка Аустро-Угарске, и то, много зависнија, много јаднија, но што је, још пре кратког времена, Турској била. — Пилула је заиста горка и чемерна, али се прогутати мора . . .

Граф Андраши сваку своју реч, пре но што је изговори мора дуго да мери и промишља. Он зна, да на његове речи слуша цела Европа, и он у интересу народа, кога он заступа, и у интересу угледа својега монарха, коме се на верност заклео, неће заиста ни једну реч рећи сувишну, која не би сутра могла и на делу да се посведочи, неће ни издалека наговестити о одношају каком, према коме било, који би се за мало доказати могао, као измишљен. Он зато нема ни нужде ни невоље. Графа Андрашија хвале, као вешта и лукава дипломата, а сумње нема, да он дипломатска правила на изуст зна и да је њима толико вешт, да их и претписивати може. Дипломате и политичари, обично, и о непријатељској држави кад говоре, говоре са највећим тактом и врло обазриво, па и сами ултимати њихови написани су језиком врло ласкавим. Када управљач какве државе јавно стане говорити о каквој држави, тек онако узгред и с извесним тоном багателисања, онда значи, да у ветар не говори и да за речима, кад год се хоће, могу сљедовати дела. Дође ли до тога, да такав управљач може говорити и о томе, како он има сва сретства на руци, да извесну државу принуди, да му по вољи чини, онда се та држава може копечити, како год хоће, може се разметати са уверавањем о својој самосталности и моћи својој, да са собом слободно располагати сме, — њено је копечење продрзљивост, њено је уверавање безобразна лаж, коју стварни одношаји на сваком кораку обелодањују. Ето зашто ми мислимо, да је граф Андраши са оно својих неколико речи о Србији, пружио српскоме народу горку и чемерну пилулу.

Багателисати те речи, одбацити ту пилулу с изговором на њену горчину, ми би тим доказали крајњи немар за рођене наше ствари. Ми би тим доказали и нешто више: доказали би неспособност своју за политички живот и посредно, да смо махом све лагали, што год смо о себи и будућности својој говорили и сневали. Ми би ту поступили као онај болесник, који је волео с дана у дан на ногама умирати, но што би се горкој лекарији приволео, која би га болести курталисала. Ми би, најзад, тиме доказали, да нам је по вољи радња оних људи, који су својом подлошћу ствар српскога народа дотле дотерали; да нам годи њихова радња, која је Србију и народ српски у лику опасала, понизив их у свачему, те се о њима данас као о нејакима, ништавима и као о слугама говорити и може и сме. На кратко, ми би тим доказали: — да је граф Андраши са својим речима о Србији, казао комплимент српскоме народу и да му је њима поласкао угледу и политичким врлинама његовим.

Кад би извртање истине што помагало самој ствари, оно би се још и извинити могло. На жалост, тако није. Власници српски могу трубити о себи, свом положају и својим заслугама, што хоће, они тим могу само народ према себи заварати, али са одржањем својим, они ниуколико неће уклонити оно стање народу српскоме, које су му они, својим досадашњим радом, спремили. Нека то добро утуви српски народ. Звоно је почело да оглашује некога. Оно је још у јеку, још није одредило, јел покојник мушког или женског рода. Звонар је главом сам граф Андраши — а он шале ради, бар за србе никад звонио није. Лане је он огласио Босну и Херцеговину за Србију. Ми сада видимо, да није лакрдију терао. Сад је опет почео да оглашује. . . На народу је српском још, да покојника одреди. Ми би од срца желили, да ово звоно сада не огласи Србију, већ њене власнике садашње. . .

У прошлу суботу после подне састала се у Пешти министарска конференција, на којој је цар председавао. На истој су били заједнички министри: граф Андраши, граф Билант, барон Хофман, Штремајер, Тафе, Претис, Тиса, Сапари и Венкхајм. Расправљало се питање о управи босанској.

У недељу је настављена расправа у аустриској делегацији о предлозима који се односе на окупацију. Граф Билант развио је том приликом свој извештај о војничкој страни окупације, који је трајао читава два сахата. После се разви жива расправа о накнадном кредиту министарства спољних послова, која одведе на интересантну тему о трговачким преговорима са Србијом, који се толико одуговлаче. Граф Андраши одговарајући на питање посланика Највирта, које се односило на горње питање изјављује, да он никакве свезе не види између питања која су на расправи и питања које је Највирт изнео. Што се о условима припознања самосталности појединих држава у извештају спомиње и што се опширно показује начин који се у томе усвојио, то је сасвим у свом реду, али он опет не може да нађе никакве свезе тих питања са питањем економским. Што се тиче самог питања највиртовог, он није у стању ни данас да каже прави узрок, због којих су преговори са Србијом тако споро ишли, али свакојако констатира да Србија није крива што се тај посао одуговлачи. Што Највирт том приликом спомиње интересну сферу државе, влада никако не сматра ту сферу као право, по коме би она могла другим државама уговоре да намеће. Али и с оним што се постигло до сад, интересна сфера Аустро-Угарске раширена је, јер је Аустро-Угарска заузећем Босне Србију са две стране окружила и тим себе у стање поставила да може свако своје потраживање са одговарајућом снагом да потпомаже.

Заједничког војеног министра заокупили су са свију страна за објашнење. У суботу је члан угарске делегације Иванка интерпелирао графа Биланта о намер-

---

ПОДЛИСТАК.

УГАРСКА И СЛОВЕНИ.

ОД А. ГИЛФЕРДИНГА.[1])

С РУСКОГА ПРЕВЕО

ПОП ДАНИЛО ЈОВ. ПРИЦА.

Минуло је већ десет година дана, како Угарска подлеже сили руској и француској. Угарска је на ново проговорила. Јеврона почиње на ново обраћати пажњу своју на њу. И на ново, десет година после, угледаше свијета мноштво брошира, књига и различнијех расправа и састава о Угарској. Из броја тијех књига узесмо и ми горњи наслов од једне (те књиге) те смо намјерни овде коју проговорити о њој.

Књига француза Шасена о Сибињанин-Јанку изашла је већ по други пут. Прво је издање наштампано у вријеме источне војне, но ријеч о Угарској не бјеше за онда још савремена. Тек кашње могаше та књига постигнути цијел, ради које је написана; а на име: узбудити код западнијех народа лијепу вољу на мишлење о Угарској и дати им прави појам о мађарском народу. Сибињанин Јанко (Хуњадије) није главни јунак те књиге. Он је узет и у књигу уписан само као неки тип (углед), као оваплоћење мађарскога народа и његовијех „више нег јуначкијех врлина.“ Сам писац књиге говори у предговору: „Књига је моја подијељена на два дијела. У првом дијелу је историчко и философичко размишљање о Угарској, о духу и позиву Угарске. Потрудићемо се да у овом првом дијелу докажемо три велике истине: религиозни и политички либерализам мађара; пројски значај мађара онда, када се требаше жртвовати за опће добро. Борба против свјетског преоблађивања католицизма; упињање и жива радња против теократичких претензија Рима, неодвисност угарске — (мађарске) — цркве, увјек постојана и живо брањена; ватрено и чисто патриотичко принимање и пригрљивање реформа Лутера и Калвина; устав св. Стевана, извори и развитак, смисао и значај његов; јуначка истрајност у непрекидној борби против притиска и стега аустријског и мјере, којима се против отпору мађара служише аустријска министарства; питање мађарске народности и непријатељски јој племена и народа (la question de la nationalité magyare et des races ennemies); и најкашње истинити значај војевања и ратовања против турака у средњем вијеку, корист паравнога савеза с турцима у савременој епохи (l'utilité de l'alliance naturelle avec les Turcs à l'époque contemporaine), — то су главни основи, на које се ми ослањамо у овом скроз и скроз кратком проматрању којим би да објаснимо свима шта је Угарска била, у чем може послужити у садањим околностима и како ће у најпрво — у будуће вјекове — да корача са временом, с којим нам долази све могуће. Други дио (књиге Шасенове) украшава прекрасни наслов „Сибињанин Јанко“ (Јован Хуњадија) јуначко име, на каково ћеш ријетко налетити у љетописима мађарскијем. У томе јунаку, неизмјерно великом својијем мушкијем врлинама, и својијем више нег људскијем значајем — ми ћемо да усредоточимо цијели један период повјести Угарске; једну од најбурнијих, најславнијих јепоха повјести те: а то је крстоносна војна против отомана и први ратови са Аустријом. Један само поглед у та претешка али преславна времена борбе и самопожртвовања, кадар је по нашему мишлењу доказати Јевропи, како су се мађари кадри били бранити и бранили се од различнијех, скоро надмоћнијих навала душманскијех; како су се одржали и сачували, и како би могли потомци њихови, достојни синови онакијех јуначкијех отаца још и данас чувати и спасавати своју грађанску слободу и државњанску неодвисност у новој Угарској.“

Тај програм не даје толико појма о садржају књиге г. Шасена; колико показује то, да писац књиге узимље повјестницу за службене одношаје данашњијех времена. Он не говори у књизи својој о Сибињанин Јанку ради науке, или ради Сибињанин Јанка, него ради тога, да примјером Сибињанин Јанка потврди савремену политичку тему.

За то ћемо ми овде да пријеђемо преко теме о Сибињанину непосредно на политичку тему, као главну суштност књиге Шасенове. Ми ћемо виђети да ли је праведно мишлење његово „о Мађарској, о духу и позиву његовом“ — како се он сам изражава. Ми држимо да ће кориснije бити, да претресемо најпрво то мишлење, за које Шасен вели да је његово, а у исти час увршћује и издавалац књиге Шасенове у предговор његов, писма некојих корифеја мађарскијех, некојих првака и представника народности мађарске, који се у својијем писмима најтоплије захваљују писцу и аутору

[1]) Ово је Хилфердинг писао некако 1860-те год.

ном подизању моста преко Саве код турског Брода, који би државу стао неких $2^1/_2$ милијуна форината. Прилика је, да се графу Биланту оваке интерпелације допадати неће.

У угарском сабору поднео је министар-председник Тиса прошле суботе законски предлог о учланењу берлинскога уговора, по примеру аустрискога министра. Исти законски предлог гласи:

„Уговор, који је између његовог величанства цара аустријског, краља чешког и т. д. и апостолског краља Угарске и његовог величанства цара немачког и краља прајског, председника француске републике, њенога величанства краљице уједињене Велике Британије и царице индијске, његовог величанства краља италијанског, његовог величанства цара свију руса и његовог величанства цара отоманског, усљед у Берлину држанога конгреса у истоме месту 13 јула 1878 год. закључен и од стране његовог величанства цара аустријског, краља чешког и и апостолског краља угарског у Бечу 26 јула 1878 ратифициран, прима се на знање и учлањава се овим у земаљске законе.“ (Даље сљедује садржај берлинског уговора).

Од како се делегације у Будимпешти састале, министарска штампа на особити начин гледа да поздрави министарске присталице и да чланове обојих делегација придобије за Андрашијеву политику, представљајући резултате њене као неку врсту триумфа над Русијом. Лист министра председника Тисе „Ellenör“ коментарише манифест мира рускога цара, па вели:

„Бели цар — полаже својим народима рачун о резултату дугог и крвавог рата, који је читаву снагу северногa колоса привукао, који је 200.000 његових робова живота стао и осим тога грдне милијуне народнога зноја прогутао, те је Русију догнао до ивице банкротства. — Посљедници кнеза Паскијевића, који су истргли оружје из руку јуначких Турака, могли су московскоме цару поносито да кажу: Господару Турска лежи пред твојим ногама. Али они то не казаше. Поносита реч замре на уснама тријумфујућих руских вејсковођа. Они су врло добро знали да Аустро-Угарска и Енглеска живе, које по решеној борби свој силни мач међу борце бацише. Турска је била побеђена, али није била понштена. Бели цар није могао свој триумф ваљано да исцрпи. Он је морао на позив европског ареопага да се јави и да се приклони суду европскоме . . . . Тек се сада начинио биланц о приходу и расходу Русије, и биланс се показао врло неповољан за Русију . . . Русија је планула, када је париски уговор подерала и Турској рат објавила, противу угледа европског, али се кашње приклонити морала, јер је знала, да ће, ако то од своје воље не учини, у прах сатрвена бити . . . Манифест је у опште умерен, на многим местима смеран, као да Русија не казује резултате рата који је срећно свршен, већ рата, који се завршио са каквом катастрофом . . . Тако је мршав резултат који се са толиком праском започео. — Како би манифест царев гласио, да су у критичном добу место Андрашија и Тисе политичари уједињене опозиције на њиховом месту били?“

На срећу сва ова безобзирност владине штамне не збуњује опозицију, у чије име „Pesti Naplo“ овако свој глас диже у одговор на званичну хвалисивост:

„Русија је задовољна. Она је у Азији освојила земљиште, које се по простору равна Ердељу, са четири тврђаве. — Са јерменског висоравња она може да пође на малу Азију, на еуфратску долину, на Персију. — У Европи је она сломила турску силу. На место Турске јављају се славенске државе са новим тежњама, а све се оне отимају о руску заштиту. Русија је узела натраг дунавско ушће и пробила балканску линију . . . Заиста, цар и његови саветници могу са ратом задовољни бити, јер ни једна влада, пре ове сада, није толико постигла. Русија је сада већа и силнија но икада.“

„Times“-у пишу из Беча 15. (27.) фебруара: Овде се сада говори о некој руској циркуларној депеши, којом руска влада обраћа пажњу великих сила на различита још не решена питања, што стоје у свези са извршењем берлинскога уговора. Једно од тих питања односи се на војничку окупацију Балкана од стране турака, пошто руска војска из тих крајева оде. Руска влада умољава велике силе да изнађу пута и начина, те да се избегну тешкоће, које се из те тачке уговора развити могу, пошто та тачка Турској права даје, да балканску линију војнички окупира. Друго се питање, ма да оно ново није, односи на питање о управи Источне Румелије. Што се тиче питања о наименовању гувернера за Источну Румелију, Русија мисли, да ће се бугари задовољити са човеком кога Порта наименује, само ако тај човек буде хришћанин.

Данас долази пред германски сабор закон о парламентарној казненој власти на расправу. Форкенбек, председник сабора, како „Келнске Новине“ пишу, нешто је суморан када о тој расправи мисли. Како ће он да стави границу за оно, шта је парламентарно, а шта није? Предвиђа се, да ће се прикупљено незадовољство жестоко изјављивати. Сме ли председник на прилику да дозволи израз „закон о брњици“, или ће га као непарламентаран израз забранити? Али, то су питања другога реда. Главно је питање, хоће ли се сабор решити, да се истога дана речени закон двапута прочита. Први би случај значио, да сабор читав закон одбија; други би случај значио да у сабору има нека већина, која у предлогу види нешто, о чему се с владом још преговарати може. За сада још само конзервативци с владом у један рог дувају.

Из **Приштине** пишу „Пол. Кор.“ од 15-ог о. м.: да се сасвим мирно али без престанка разашиље многобројна турска војска из Цариграда и Тракије по арбанашким вилајетима, у Солун и Косово. Ратне и многе друге лађе употребљују се за преношење топова, барута, пушака и другог ратног материјала. Војска се поглавито прикупља на два места, и то у околини између Солуна и Новог Пазара и у Епиру, те се може са пуним правом рећи, да су две армаде; једна македонско-арбанашка а друга епирска. Прва армада дели се на два табора. Првим табором управља енергични Сали-паша, а другим управља стратегично образовани Осман Нури-паша, који је за време последњег рата у Азији, а особито на Батуму, показао велику војничку способност. О бројној снази тих два табора долазе разне вести, час се говори да имају 180 а час 210 батаљона. По податцима може се определити број војника на 75.000, који су подељени на 150 батаљона, и то Осман Нури-паша располаже са 45.000 војника, а Сали-паша са 30.000. Особиту пажњу заслужује наредба, коју је пре неколико дана сераскирски савет издао, да се смањи број војника на српским и црногорским границама колико је год могуће, и услед те наредбе отишло је већ осам батаљона сувишне војске у Нови Пазар. Од десет дана опажа се велико појачавање војске на линији између Новог Пазара и Митровице. За нагомилавање провијанта у Митровици и Приштини јако се труде. Уверавају са поуздане стране, да се са нагомиланим провијантом могу издржавати сто хиљада војника неколико месеци. Да је тврда намера, да се постави много већи број војске на поменута места, доказује већ та истина, што се образују добровољне чете, како у македонском, тако и у косовском вилајету, коме припада сад и ново-пазарски санџак, у административном смислу. У томе правцу развија агитацију познати фанатичар Ибрахим, муфтија из Таслице. Вели се да је Ибрахим већ неколико хиљада прикупио и извежбао их је. Чудновато је то, што и хришћани ступају у те чете.

Епирска војска броји од прилике 60 батаљона, по 620 војника. За команданта те војске наименован је стари мушир Абди-паша, отац Рауф-паше. За сада лежи та војска на грчкој граници, али пошто се изгласи ствар између порте и Грчке, јер су сада сви изгледи за то, то ће Абди-паша дати оставку, а његова је војска опредељена да појача македоско-арбанашки табор. Када би се запитало, кога се та ратна спрема тиче, онда се са одговором долази у неприлику. Противу арбанашке лиге, није толика војска нужна. За Србију и Црну Гору, зна се у Цариграду, да им треба много година док се толико опораве, да се могу борити. Да ли се за Грчку та војска спрема? Са истином неће Турска никако на среду.

Из Атине и Цариграда стижу различите вести о стању грчко-турских преговора због границе. По вестима из Атине, Муктар-паша још до суботе није добио никаква упутства из Цариграда; а по вестима из Цариграда, Муктар-паша је опуномоћен да изјави како је Порта сагласна да прошири границе донде докле их је она пређе обележила. Грчка је хтела своје комисаре натраг да позове, али на предлог многих сила, она их је упутила, да и даље у Превези остану, и да дочекају ново упутство, које ће Муктар-паши из Цариграда стићи.

Из Азије стижу гласови, да је авганистански емир, познати Шир-Алија преминуо у Мазаришерифу. Његов син Јакуп-кан објавио је то вице-краљу индијскоме, наговешћујући у истоме своме краткоме писму жељу, да се успостави старо пријатељство између Енглеске и Авганистана. — Ова понуда за пријатељство између Авганистана и Енглеске од стране Јакуп-кана, изгледа мало смешна, кад се зна, да је стање у Индији постало тако ровито, те се британска влада боји општега устанка, и кад се зна да се енглеска војска која је у Авганистану оперирала, скорим маршем из Авганистана у Индију повлачи. — Мањ, ако је овим писмом Јакуп-кан дао израза оној познатој вештини источној, да се избраним комплиментима противнику неуспех честита.

на тако изврстном садржају књиге његове, отуда ми закључујемо, да је мишлење и глас књиге Шасенове нашао потпуна саучешћа и одзива у срцима мађарскијем. А при том у многијем саставима и брошурама, у којијем се заштићују интереси мађара, ми смо нашли сличне и скоро истоветне мисли и схватања.

Прије него што отпочнемо ову нашу расправу, ми прије свега изјављујемо другозима мађарскога народа, да и ми искрено мислимо о свијем појавима у животу мађарскога народа, и да пуно саучешћа имамо према судбини његовој. А и би ли било могуће не имати саучешћа у животу народа толико славнога и пуна племенитог ентузијазма, безграничне љубави к отачаству, безконачног пожртвовања себе самога за општенародно добро! Једва би се нашло и аустријско срце, које не би саучешћа имало према животу мађарскога народа! Који од нас није слушао од људи, који учествоваше у рату 1849 године, како су се с мађарима љубили, како им их је било жао, и како је сваки од наших радосно хтјео пружити руку племенитом противнику! Па и данас, свеколика руска књижевност, ма какве противности и несугласија била у њојзи у осталијем питањима, с пуним саучешћем расправља питање о новој Угарској, доказујући тиме, да оно саучешће, које се породило код нас прије једанајест година у личном сражењу са мађарима, прелази данас опће сазнање, како би нам дакле тешко било узимати на своју душу немогући и не племенити труд опирати се тим унутрашњим племенитим чувствима! На против ми желимо, да та чувства и на даље наша прса надимљу и да постојано расту и развијају се, те да би и Руси све боље и боље знали и умјели уважавати многострадајући а душом снажни народ мађарски, и да би и сви ми све више и одлучније учествовали у судби његовој.

Но баш за то: што ми то желимо, подижемо глас свој против назора обелодањених у књизи француза Шасена. Г. Шасен говори, да за то, што је скроз проникнут ватреним саучешћем према народу мађарском, жели послужити пером својијем, народу томе. Мађарска признања, као што горе рекосмо, стварно засвједочавају, да је он не малу корист принео делу унапређења политичког живота народа мађарског књигом својом. А ми противно тврдимо: да су назори шасенови, погибељни за Угарску и за мађаре особито — прво за то: што су лажни; друго за то: што из њих никакве, па ни најмање утјехе немају остали народи у Угарској, — и што су у нечем и не наравни — и што ће их сваки прави и искрени родољуб угарски и представник мисли народне с највећим неодобравањем срести.

Народи су као и људи. У заједници људској сваки је толико уважен, колико је он кадар уважавати ближње своје; а у истој заједници мрски су они људи, који нијесу кадри сватити свога положаја и који се пред свијетом хвастају и киче са некијем својијем особитијем даровима, некијем својијем ванреднијем заслугама, за опће добро. Г. Шасен не говори толико о особитом позиву мађарскога народа у прошлости. Он говори о позиву његовом у будућности. Позив мађарскога народа у прошлости био је, како вели г. Шасен, заштићивати западну Јевропу од навале варвара Турака, позив пак његов у будућности је бранити у савезу с Турцима западну Јевропу од новијех варвара — Руса (!!) Многи ће од читалаца наших, кад прочита ове ретке, запитати нас, за што тратимо скупоцјено вријеме у тумачењу и претресивању таке књиге, у коју се, и у наше вријеме пишу таке бљувотине и страствене будалаштине. Но за то се баш упустисмо у унутарњи смисао књижевног дела шасенова, што видимо, да назори у књизи тој нијесу само назори пишчеви, него да исте назоре дјеле с њиме како је више истакнуто, више њих главних представника идеје народности мађарске, и што би онда таке фразе и неистинити гласови могли наћи велика одзива у мађара. По томе ми не пуштамо из руке те књиге, не књиге саме ради, него ради оних неугодних посљедица, које би одмах за тијем наступиле, када би се књига без коментара у јавност пустила — и спокојно настављамо даље нашу ријеч у тој ствари.

У повјести Сибињанин Јанка цијело је једно поглавје у књизи шасеновој под насловом: „Угарска — бедем цивилизације“ („la Hongrie rempart de la civilisation“). Заштићавати и бранити својијем грудима западну Јевропу од азијатских орда, од татара и турака, била је, по мишљењу нашега француског аутора, задаћа средњовјечне Угарске. И у истини је Угарска храбро војевала против татара и турака. И не велики и не многобројни народ мађарски је по својијем силама доста допринио и помагао надвладати и одбијати те дивље завојеваче.

(Наставиће се.)

Нацрт бугарског устава.

(НАСТАВАК).

Члан. 71. У доба јавне опасности може кнез оба предходна члана у целој земљи или у извесним окрузима да укине, али о томе мора он првој народној скупштини да јави.

Члан. 72. Приватна писма и телеграми сматрају се као светиње. Јавни чиновници, који противу овога поступе, биће, према нарочитом закону, кажњени.

Члан. 73. Основна настава обавезна је за све поданике.

Члан. 74. Штампа је слободна; али когод ту слободу злоупотреби, биће према нарочитом закону одговоран.

Члан. 75. (не зна се за сада.)

Члан. 76. Бугари имају права, да се мирним начином и без оружја састају на зборовима ради разговора о свакојаким стварима, и не морају тога ради дозволења од никога да траже. Зборови под отвореним небом подлеже полицајским прописима.

Члан. 77. Сваки члан има право да се у своје име код дотичних власти жали и тужи. Припозната друштва и заведења могу само да се туже и жале о таким стварима, које по праву у њихов опсег спадају.

Члан. 78. Народна је скупштина претставничка власт Бугарске, па било као редовна или велика народна скупштина.

Члан. 79. Народна скупштина састављена је овако: 1. бугарски егзарх или његов заступник и половина владика по старешству; 2. половина председника и чланова највишега суда по њиховом чину или службовању; 3. половина окружних председника и председника трговачких судова према њиховом службовању; 4. у извесним временима народним гласањем изабрани народни заступници. На сваких 20.000 становника обојега пола, долази један заступник. Нарочити закони издаће се, да одреде начин бирања; 5. Кнез има право да наименује толики број посланика који ће раван бити половини посланика народом изабраних.

Члан. 80. Заступници не заступају само своје бираче, него целу земљу, и зато њима њихови бирачи не могу давати никаквога обвезног упутства. Заступници су слободни сасвим, да износе на видик народне жеље и потребе.

Члан. 81. Када се отвори народна скупштина, она предлаже кнезу шесторицу својих избраника, између којих он мора изабрати председника и подпредседника скупштинског. Егзарх је почасни председник.

Члан. 82. Народна скупштина бира сама своје тајнике.

Члан. 83. Министри могу да учествују у расправама народне скупштине.

Члан. 84. Кнез може наименовати нарочите изасланике, да народној скупштини објасне поднешене законске предлоге. Ти изасланици имају у скупштини једнака права с министрима.

Члан. 85. Народна скупштина може позвати министре или изасланике кнежеве да лично у скупштину дођу, када се потреба укаже каквом ближем објашњењу; али ти чиновници могу објашњења о каквим предметима, који за јавност још нису, да не даду.

Члан. 86. Сваки члан скупштински може по своме уверењу да говори и да гласа.

Члан. 87. Права председника и чланова за одржавање реда, одредиће се нарочитим законима, које ће народна скупштина одобрити.

Члан. 88. Чланови народне скупштине, који се појаве као људи, који су закон повредили, не могу се без одобрења скупштинског пред суд стављати.

Члан. 89. Чланови народне скупштине не могу се за пет дана пре отварања скупштине и за време трајања скупштинског апсити, осем за тешке злочине, али ни онда се без одобрења народне скупштине не могу суду предавати.

Члан. 90. Ни један скупштинар се не може на пет дана пре отварања скупштинског и за време скупштине због дугова апсити.

Члан 91. Упражњена места у скупштини попуњаваће се према изборном закону, који ће се доцније издати.

Члан. 92. Седнице су скупштинске јавне.

Члан. 93. Председник, министри или три члана, могу у свако доба захтевати да се јавна седница претвори у тајну. Расправе о таким предлозима водиће се тајно, а решаваће се гласањем.

Члан. 94. Решење о предметима прошлога члана председник оглашује јавно.

Члан. 95. У скупштини и око ње није слободно носити оружје, када је народна скупштина на окупу. Војничка стража сме се постављати само на изричну жељу народне скупштине.

Члан. 96. Народна скупштина има своју нарочиту полицајску власт, којом председник управља.

Члан. 97. Народна скупштина установљава сама свој пословни ред.

Члан. 98. Народна скупштина оцењује поднешене јој законске нацрте, предлоге који се односе на зајам државни, предлоге о увећању данака и о начину како да се исти постигну, да расправља, буџет да одређује и рачуне да прегледа, а притом, кад нужно буде и министре на одговор да узима.

Члан. 99. Народна скупштина има право све врсте молбе и жалбе да прима и исте министрима да упућује.

Члан. 100. Чланови скупштински имају права, да министре интерпелирају, а министри морају на та питања одговорити.

Члан. 101. Законске предлоге морају подносити министри и по заповести кнежевој.

Члан. 102. Народна скупштина може од кнеза захтевати да се у ново објављеним законима нешто измени: нови се закони пак само по заповести кнежевој проглашивати могу.

Члан. 103. Влада може поднешене народној скупштини законске предлоге натраг да повуче, када се о истима још није гласало.

Члан. 104. Народна скупштина може законске предлоге да измени.

Члан. 105. Ако влада измене не прима, онда она може законски предлог натраг да повуче или да га са нужним објашњењем опет поднесе.

Члан. 106. Законски предлог кога народна скупштина одбаци, влада не може истој скупштини, која га је одбацила, поново подносити, али га може поднети првој скупштини на реду.

Члан. 107. О законским предлозима се може гласати само онда, када је у скупштини више од половине чланова.

Члан. 108. Скупштинари морају гласати лично и усмено. Гласање може бити тајно, када то зажеле више од десет чланова.

Члан. 109. Народна скупштина решава о свима питањима простом већином гласова.

Члан. 110. Када се при гласању гласови поделе, законски предлог се сматра као да је одбијен.

Члан. 111. Свако питање које народна скупштина реши мора се поднети кнезу, који скупштини мора казати још за трајања њеног, да ли решење прима или га не прима.

(Свршиће се.)

ДОПИСИ.

Трново 16-ог фебруара 1879.

У последњем мом допису, ја сам вам јавио о отварању наше народне скупштине, извео сам вам у главноме пројект устава, који је пред скупштину изнешен и казао вам овлашно своје мисли о њему. Сада да вам саопштим оно, што у пређашњем допису изоставих случајно. То је стање, које се створило овде доласком изасланика из јужне Бугарске и Македоније, и које је врло мучно и јако деликатно. Изасланици бугарскога народа дошли су на бугарску скупштину, а бугарска народна скупштина не сме да их прими и тим самим мора да потврди акт немилостиве Европе, који је народ бугарски на комаде поцепао, мора да одели Северну Бугарску као засебан део, који с осталим крајевима, у којима бугарски народ живи, никакве заједнице имати не сме! Европа тако хоће, а пред њом се поклања и сама велика Русија, — да, шта ћемо ми? Али нужност каквога акта не искључује природност осећања, које акт сами осуђује и које везу крвну не кида, већ учвршћује: а оно не да, да се акт просто на знање узме и онда на дневни ред пређе, већ неуморно ради на томе, да изнађе све, колико му драго, могуће начине и да их окуша пре, но што оружје јавне борбе напусти.

На жалост, и код нас се већ јавили међу скупштинарима „благонамерни" људи, који своју мудрост документирају тим, што се приклањају свакој заповести одозго, и што им је пре свега за тим стало, да се уведе ред — т. ј. да се њихов положај обезбеди, — и да се уклони све, што јавни мир заталасава, — т. ј. да се њиховом благоутробију изда ферман на спокојно уживање свога „заслуженог положаја". Истина, ми смо нови људи, који нигда прилике још не имадосмо да своју умну снагу окушамо о државне проблеме; али ја опет налазим, да је равнодушност, која се са много страна међу нама јавља нека сведочба, која обратно сведочи не нашу младост већ нашу неспособност, да се одушевљавамо за ствари, које и небриге крећу и из апатије их изводе. Ја немогу да нађем оправдања тим нашим људима у околности, што кнез Дондуков вели, да за сада друкчије не може бити и стојим на страни оних људи, које већ свакојако крсте, али који протестима и радом својим не срамоте већ уздижу бугарски народ. Кнез Дондуков је руски генерал, а и Русија, која своје крви пожалила није, већ је обилато пролила за слободу нашу, може случајно имати свога разлога за поступке, који и кад не могу бити противу жеље нашега народа, бар привидно тако изгледају, само да колико толико задовоље или умире све але и вране, које су на њу ђипиле и које у сваком њеном делу траже закачке противу ње. Русија дакле може тако да ради и, по нужди, да се чини невешта жељама народњим; али ја сам уверен, да ће она прва осудити све оне, који ту нужду не увиђају и који се слепо поведу за јавним предписима, осуђујући их на сва времена као неспособне и људе, који се, комодитета својега ради, слабо маре да забаве мислима — који не мисле и нису способни да мисле. По мом мишлењу, Русија би и Русија ће вазда живо одобравати радњу оних људи, који својим опонирањем и својим протестима посредно сведоче у корист њену и обарају све потворе, које се против ње удесиле и удешавају. Друкчије није па и не може бити; јер Русији је циљ била да створи сродну и јаку државу једну на балканском полуотоку, која би у свакој нужди била узданица важна целој славенској ствари. Иначе би било, да су стотине хиљада руских синова пали, да се осигура сјајније стање једном човеку, који ће бити бугарски књаз и да се разгоје неколико батаљона нових бугарских чиновника, који у никаквом случају нису привредна снага ни циљ, већ сретство. А то би било сасвим којешта.

Народни изасланици из Јужне Бугарске, који су се овде стекли, стоје као жив укор, пред којим обарају очи и сами заступници европских држава, те и самог енглеског заступника тера, да у одговору на здравицу заборави на правац своје владе и да изговори речи, које ће га унети у црну књигу лорда Биконсфилда и окачествовати у садашњим владајућим круговима, као неспособна да пољми интересе енглескога народа. Нас овамо неће ни мало зачудити, ако тога званичног енглеза ваши, бечко-пештански, листови доведу у свезу са руским рубљама, које и њима врло често велики респект уливају. — Народни изасланици Јужне Бугарске нису у скупштину народну пуштени и након многих формалности, које су се према њима развиле, они се сада осећају странци у бугарској земљи... Још их блаже напреднији људи народне скупштине. Они живо раде на томе, да како год приволу Европу да потре закључак свој, који ни самој Турској од хасне никакве није. Хоће ли што успети са својим меморандумима и депутацијама, то ћемо видити скоро; ако не успеду, трошкове неуспеха платиће само Европа, и то свакако врло осетљиво.

Осамдесет — од скоро 300 њих — бугарских скупштинара потписали су и предали акт кнезу Дондукову у коме ово стоји:

„Бугари не могу припознати вештачких граница, које је берлински конгрес Бугарској одредио, мањ ако пристају да сами себе закољу. Ми сматрамо за своју дужност објавити пред Богом, пред народом и будућношћу на најсвачанијем дану наше историје, да се само етнографске границе могу сматрати као границе наше ускрснуле отачбине. Ми сматрамо, према томе, за своје право да умолимо вашу светлост, да дозволите нашој бреći из Јужне Бугарске т. ј. Источне Румелије, да учествују у нашем великом делу, коме ми, у име божије приступамо, надајући се, да ћемо га извршити у Трнову."

На овај акт, призвао је кнез Дондуков неке од подписатих к себи и изјавио им је, да он по њиховој жељи само тако учинити може, ако жели да оставку поднети мора и саветовао је, да се од таких захтева одустане и саде и у будуће у интересу — саме Бугарске! Изгледа, да су речи те пале на плодну земљу: многи су се живљи људи после њих некако скуњили и сада већ и они почињу говорити, како се Јужна Бугарска „бар за сада" задовољити мора са својом судбином. На срећу што сви таки нису, те борба не престаје, и што је питање тако, да нико образа нема, да се отворено противу њега искаже. Разглагољствија по буџацима не вреде ништа, — нарочити комитет који ствар Јужне Бугарске заступа образовао се и што ради и тако рећи јавно, свету на видику, развија своје протесте противу очигледне неправде цивилизоване Европе.

Прекјуче се састала прва редовна седница народне скупштине. Она је предузела била да испита пуномоћија народних посланика и била је тајна. Јуче је свршила скупштина посао с пуномоћијама, пошто је шест као неправилна одбацила. Петиције изасланика Јужне Бугарске предала је скупштина нарочитој комисији двадесеторице чланова, да их она испита и о њима скупштини реферира. У ту комисију дошли су свакојаки.

У јучерашњој скупштини „уставодавној" дошао је Лукијанов и изјавио, да је кнез Дондуков-Корсаков наименовао за председника уставодавне скупштине преосвештеног Јосифа митрополита ловчанског и егзарха бугарског. Егзарх је том приликом изговорио скупштини неколико речи, којима је смисао био овај, да скупштинари ваља јако да пазе шта ће говорити и предлагати, пошто је цела Европа сада на њих своје очи упрла и препоручио им је слогу и љубав узајамну. За подпредседника је изабран високопреосвештени Симеон, митрополит варнанско-преславски, који је у исто време и посланик шумланског округа, за првог секретара архимандрит Константин, администратор врачанске епархије и посланик плевнанскога округа и посланик варнански Икономов за другога секретара. Ове је часнике предложио председник скупштини. На скупштини су били сви посланици — а ниједан од изасланика Јужне Бугарске.

На завршетку овога дугачкога писма још да вам и то јавим, да хришћани из Јужне Бугарске јако овамо добегавају од како су руси почели да се селе из њихових крајева. Ни бугари ни грци Јужне Бугарске немају вере у турцима. Из Пловдива опет јављају, да тамо добегавају одринци, од како су сигурни да ће турци опет власт предузети. Да ли ова сеоба народна Европи ништа не сведочи? Ц.

У Карловцима 14 фебр. 1879.

Није тако давно, кад смо читали не само у славенождерским него и слободождерским јавним листовима, „да потреси на Балкану допиру у своме треперењу преко Цетиња и Београда до Загреба и ср. Карловаца."

Но још много пре, но што ово читасмо, још 1848-9, но народе и њихову слободу, злокобних година, када се у Угарској народ ускомеша, видесмо да је овај потрес у Угарској у своме „треперењу" далеко прешао границе Угарске, да је допрео у све крајеве, где год Славена беше, и заиста значајно је то, што видесмо да се тих година на бојним пољима Угарске боре сви Славени из свију крајева, где их год беше. А последњи још несмирени потреси на Балкану, допреше не само до Загреба и Карловаца, него преко Татре и Коњица, Беча и Бу-

дима, до Златнога Прага и српских Лужица, до Варшаве, Кијева, Петрограда и Москве, једном речи потресоше сву Русију и сво Славенство чак до Урала и китајских гора, те видесмо на Балкану доста сличан призор — оном у Угарској од 1848-9, видесмо на бојним пољима Славене из свију крајева, где крв лију, само у већем размеру и племенитијој цељи. А да ли ће последице ове крваве погибије бити боље и срећније по народе на Балкану за њихов слободан опстанак и развитак, боље од оних 1848-9 г. у Угарској, то ће тек време показати.

Ми за сада хоћемо само да констатујемо, да претреси не само на Балкану него и у самој Угарској показују једне исте посљедице. Ми заиста искрено желимо, да се напредак, слобода и опстанак свију аустро-угарских народа мирним током, без угњетавања једних другима развијају, и то у интересу слободе и напредног развитка свију аустро-угарских народа. — За сада наводимо овде само још то, да су потреси на Балкану у своме треперењу потресли у живац нашу браћу хрвате у Загребу, њихову јежовитску пропаганду, те већ мисле ускреснуће им царство „Звонимира" те се у том сањивом бунилу и данас налазе, — на штету слободног и напредног развића српско-хрватског народа.

И у нашим сремским Карловцима, у дворовима светих отаца, — насљедника негда пећских српских патријарха, осетио се потрес балкански, потресоше се задремани калуђери, преврћу старе списе и књиге, те траже доказа и права на управу православне цркве у Босни и Херцеговини. Г. архимандрит Иларијон експертира и компилира, те слаже доказе и предаје их јавности. Вредност овог његовог рада он сам овако оцењује: „ја ово као и све друго вадим и слажем и по мало критички претресам, те бар за 30—40 година неће се други морати мучити да тражи и премеће."

Ви сте у вашем листу први покренули то питање и доказивали, да карловачкој патријаршији припада надзор и управа над православном црквом у српским, Аустро-Угарском од турака заузетим, земљишту. А пошто је ово питање права и питање силе, те ћемо причекати да видимо како ће се то питање развити.

Није давно било, да смо о српском патр. у Карловцима слушали: „И всего во цес.-краљевских државах обрјетајушчагосја славено-серпскаго народа митрополиту. А међу тим, без обзира на то, одцепише Далмацију од природне свезе са нашом патријаршијом и подвргнуше је буковинској — туђој митрополији. Хоће ли се православна црква у Босни и Херцеговини подврћи патријархату српском, што би и њој и народу ишло у корист, или за то, што је српска патријаршија и митрополија у Карловцима увек била ванредно добра учитељка православног српског народа, учећи га: „свакаја власт од Бога." — „Повинујте се властима." — „Бог на небу цар на земљи." — „Да дате цару царево — попу попово." „Покорну главу сабља не сече." „За то слушајте и верни будите властима и нама, јер и ваши су праотци на наш позив оставили своју стару лепу отачбину, и за нама у ћесарову војску отишли" и т. д. — објасниће нам се и то једном.

Овако је вазда наша патријаршија учила своје верне. Имао сам у рукама један званичан акт патријарха Рајачића, којим је на нека пребацивања бечке владе после покрета 1848—9 истој између осталога одговорио и ово: „Пре би жртвовао и последњега Србина, него што бих допустио да сенка илојалности и неверства падне на мене и на српски народ."

Мислим да сада није даље никакав коментар нуждан. Српски је народ овако учен слушао, и стотинама хиљада глава и блага жртвовао за одржање Аустро-Угарске. Награде су уживали свети оци, — а народ? ваљда се и он има на што сећати.

Овде није било никаквих владичанских зборова, сем што је јесенас долазио темишварски епископ Војновић и новосадски Анђелић. Јесенас у децембру, свратио је у свом повратку из Беча тузлански (у Босни) владика, и бавио се неколико дана у патријаршији и са владиком Анђелићем, а после је преко Митровице-Брчке отишао натраг у Босну.

Пре поласка у Беч дао је поменути владика преко свог брата правити хаљине и шешире, као што и наше владике носе. Овде се је хвалио, како је он могао свакога нашу и остале чиновнике, који му се нису допадали, уклонити са њихових места. — Владика Анђелић отишао је у Беч и Пешту као патријархов изасланик, да помогне при уређењу православне цркве у Босни, а као што неки веле и у Херцеговини. Неки хоће да знају да ће он остати тамо као патријархов намесник, но поуздано се још ништа незна.

Многи наши либерали чуде се, што је патријарх послао баш Анђелића који је познат као противник наших садањих установа, и што није послао другога кога, који је за садање установе заузет. Многи држе, да то није зависило од његове воље, него је по жељи с вишег места учинити морао.

Сада је наш патријарх у тесном пријатељству са Анђелићем, а и карловчани, па и они, који га мрзише, сада га одликују сваком приликом. Када је Анђелић зимус служио, носише му небо Тоша Чакић, Јанковић, Милић, Коста Павловић; а Руварцу, када је освештавао водицу у гимназији нехтеше небо носити, ма да су Тошу Чакића нудили и позивали. Па зар нису карловчани свесни? —

Пре неколико недеља закалуђерио се Емилијан Радић професор богословије и нећак вршачког владике Кенђелца.

Овде се говори да је г. Д. члан школског савета написао неку брошурицу противу патријарха, и послао је уредништву „Срп. Народа" у Нови Сад да је штампа; даље веле да се је г. Д. жалио да је уредништво споменутог листа ово на своју корист употребило, — и у похвалу патријарха писало.

ТЕЛЕГРАФСКЕ ДЕПЕШЕ.

Беч 20 фебр. Поговара се да ће се у једној од престоница Европе састати посланичка комисија, да реши оне тачке берлинскога уговора, које чине препреке остварењу његовом Енглеска је вољна да изјави да се саглашује у овоме.

Беч 20 фебр. Овде се све више говори да ће турска уступити француској острво Родос у Егејскоме мору. Вели се, да је то посао новога турскога посланика у Паризу, Сафет-паше. Турска већ спрема, да диже своју војску и своје ствари са тога острва.

Беч 20 фебруара. Руски посланик у Цариграду кнез Лабанов предао је 16 о. м. Порти ноту, у којој напомиње, како Русија има право на првенство над свима новим поверитељима Турске, протестира противу продаје неких доходака за нов зајам и тражи, да финансијска комисија не буде само из енглеских, француских и турских чланова но да буде међународна. Порта је одговорила да је пројектирати зајам учињен у интересу старих поверитеља Турске, којима Русија не потире првенство. Уступање прихода није за њих нова залога. Енглеско-француско-турска комисија нема никакав политички карактер и да је у протоколу 18 берлинског уговора поменута међународна комисија овде неумесна пошто је између Турске и поверитеља постигнуто споразумлење.

Сарајево 19. фебруара. Турска влада утврђује све вароши у санџаку ново-пазарском и појачава гарнизоне. По налогу Порте, преговара Назиф-паша са главним вођом албанске лиге Скендер-бегом о броју становништва, које би се могло дићи на оружје. Турска влада раздаје грађанима оружје по целом ново-пазарском санџаку.

Земун 19. фебруара. Агенти српске владе говоре по Београду, како грци из Македоније и Тесалије позивају Србију за савезницу противу бугара (!)

РАЗЛИЧИТО.

× По француском једном листу, пре неког времена положила је још једна српкиња, далматинка, у Цириху испит филозофије, и проглашена је на универзитету цириншком за доктора филозофије. Та се српкиња зове по имену **Јелена Друшковића.** На испиту је поднела као тезу, расправу о бајроновом Дон-Жуану. Хиљадиле се оваке српкиње!

+ Вељеслав Константиновић, о коме смо у прошлом броју донели депешу да је умрио, био је нећак цара Александра а син великога књаза Константина Николајевића; брат данашње грчке краљице Олге. Велики књаз Вељеслав Константиновић родио се био 1 јула 1862 год. у Варшави. Покојник је био шеф Волшке пешачке регименте.

= У последњој седници француске академије за науку г. Лемпс је доказивао, на основу личног посматрања чумом заражених у Мисиру, да та болесс није заразљива. Око болесника се може слободно ићи. Једино што се онда у Мисиру употребљавало, то је било то, што су болесничку одећу спаљивали а болесницима преписивали јаку храну, пошто се опазило, да се чума јавља само онамо, где глад бесни или крајна сиротиња влада. У европским варошима, према садашњим санитарним условима, чума не може да пустоши онако као некада и сва је прилика да ће је нестати из крајева југо-источне Русије, као год што се често губила већ и у другим местима.

Г. Лемпс, мислимо, да има сасвим право, тако говорећи о незаразљивости чуме, при извесним условима. Што се тиче његовога пророштва, оно се већ испунило. По свима извештајима, чума је у Русији сасвим престала.

Трговина и обртност.

Беч 22 фебруара. (Житна пијаца.) Пшеница за пролеће ф. 9·25—9·30, пшеница за јесен фор. 9·40—9·45, раж фор. 6·20—6·80, зоб за пролеће ф. 5·85—6·15, општа зоб фор. 6·07—6.10, кукуруз за мај-јуни ф. 5·35—5.40, стари промет ф. 5·95—6·05, нови ф. 5.10—5·35 (Све по 100 килограма.)

Беч. 21. фебруара. (Марвена пијаца на тргу ср. Маркса.) Пријављено је 4.104 комада а дотерано је свега 2.152 комада и то: 2.484 ком. мађарске, 228 ком. буковиначке и 440 ком. немачке расе. Плаћано је: Мађарски угојени волови ф. 50—57·50, буковиначки ф. 52—56, немачки фор. 52—58. (Све по 100 килограма.)

Беч 20 фебруара. (Свињска пијаца на св. Марксу.) Дотерано је свега 3971 комад и то: 1188 дебелих бакоњских, 1183 ком. лошијих и 1700 ком. назимади. Од ових било је 924 ком. мађарских, 1700 ком. пољско-руских, 1199 комада српских и 155 ком. влашких. Продаја је била прилично живахна. Плаћано је: дебеле бакоњске ф. 38—41, српске фор. 35—37, назимад ф. 32—40. (Све по 100 килогр.)

Курс бечке берзе од 20. фебр. (4. марта).

Ц. к. Дукати	ф.	5·50
Сребро	„	—·—
Наполеони	„	9·28
Немачки марак	„	57·25
Лондон	„	116·50
Деонице аустр. народне банке	„	790.—
Темишварске разгеретнице	„	77·25

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ.

Штампарија „Народног Гласника" примила је на себе да изда и већ је у посао дала

РУСКО-СРПСКИ-НЕМАЧКО-ФРАНЦУСКИ

РЕЧНИК

који ће изнети око 40 штампаних табака и стајаће само 3 фор. а. вр. за уписнике.

Јављајући о овоме, штампарија „Народног Гласника" мисли, да ће са издањем овог Речника доскочити једној потреби, која се давно осетила у књижевности српској, па се нада повољноме одзиву са свију страна.

Штампарија ова јамчи свакоме за уписнину.

Штампарија „Нар. Гласника."

У штампарији **„Народнога Гласника"** могу се добити сљедеће књиге:

Дјела Јакова Игњатовића књига друга....	цена ф.	1—
Шест калифорнијских прича Брета Харта..	„	—50
Шта знамо о узроцима појава у органској природи од професора Хекслија.....	„	—50
Гимнастика као установа за развијање телесне и моралне снаге човека и народа од И. В. П.	„	—80
Kampf und Sieg Social-Politischer Roman	„	—22

И МОГУ СЕ ДОБИТИ КОД Г. Г.

Браће М. Поповића књижара у Новоме Саду, Велимира Валожића књижара у Београду, Милоша Грабовачког књижара у Земуну, Миливоја Каракашевића књижара у Сомбору, Радака књижара у В. Кикинди, Спире Петровића у Котору, Косте Поповића трговца у Вршцу, Милана М. Алексића у Б. Новом Селу, код Карла Хелфа и Фези и Фрика књижара у Бечу.

Штампарија „Нар. Гласника."

„Alle Menschen, gleich geboren, Sind ein adliges Geschlecht."

„Die neue Gesellschaft."

Monatsschrift für Socialwissenschaft.

Zürich.

Овај лист ставља себи у задатак, да све већма испитује, шири и подиже социјалну науку и прикупио је у своје коло најврсније сувремене социјалистичке научаре и књижевнике. Излази свакога месеца у свескама и стаје три марке на четврт године. Претплатити се може у свима књижарама и поштаљуцима, а за нас Србе на по се примаће претплату и уредништво „Народнога Гласника."

Ово је садржина пете свеске за 1878/79 год.

Das allgemeine Wahlrecht. I. Die Volkssouverenität und das allgemeine Stimmrecht von **Historicus**. — Der Socialismus und die Kunst von **M. Wittich.** II. — Die deutsche Volksschule eine Quelle des Classenhasses von **C. Lübeck.** (Eine Zeitbetrachtung an der Hand eines schweizerischen Schulgesetzentwurfes) — Zur Philosophie des Parteiwesens von Dr. **Leonhard Freund.** I. — Das Unterhändler-Unwesen. Ein Streiflicht auf unsere Gesellschaftsverhältnisse von **A. Moralt.** — Recensionen von **C. Lübeck.** — Aufruf und Bitte an unsere Leser und Leserinen. Mittheilungen der Redaction.

„НОВА ШКОЛА"

НЕЗАВИСАН УЧИТЕЉСКИ ЛИСТ

ГОДИНА V.

УРЕЂУЈЕ:

Мита Нешковић.

Изашао је 3-ћи број „Нове Школе". Садржина је: Предрасуда о учитељима. — Савети васпитачу шкрофулозне деце. — Допис. — Књижевни претрес и т. д. Додатак: Предавач у основној школи.

Цена је листу на четврт 1 фор. или 3 динара. Претплата и рукописи шаљу се Мити Нешковићу уреднику „Нове Школе" у Земун.

Одговорни уредник П. Јовановић. Власник штампарија „Народнога Гласника." Штампарија „Народнога Гласника."